

Vjesnik

Hrvatsko-češkog društva

POSEBNO IZDANJE, godina VI.

veljača 2017.

Dušan Karpatský (1935. – 2017.)

Tužna vijest iz Praga zatekla nas je 1. veljače 2017.: u 82. godini života umro je **Dušan Karpatský**, počasni član Hrvatsko-češkog društva, najveći češki kroatist, prevoditelj, književni povjesničar, jedinstvena i izvanserijska osoba u cjelokupnoj povijesti hrvatsko-čeških odnosa. Iako smo bili obaviješteni o njegovim zdravstvenim problemima, nismo očekivali da ćemo ga zauvijek izgubiti, i to upravo u trenucima kad smo se pripremali za proslavu 25. godišnjice Hrvatsko-češkog društva. Nadali smo se da će izaslanstvo HČD-a posjetiti Karpatskog tijekom boravka u Pragu povodom otkrivanja spomen-ploče u čast Josipa Jurja Strossmayera (koju je Karpatský pokušao ostvariti još 2005.) te mu darovati knjigu *Hrvatsko-češko društvo: Prvih 25 godina* u kojoj je jedno poglavlje dakako posvećeno i njemu, ali sudbina je išla mimo naših planova i želja. Još za života legenda, Dušan Karpatský pridružio se onim velikanima koji su u proteklim stoljećima izgrađivali mostove između hrvatskog i češkog naroda, a svojim ih je djelovanjem,

svestranošću i entuzijazmom sve nadmašio. Nitko do Karpatskog nije na češki preveo toliko mnoštvo djela hrvatskih književnika, kao i pisaca drugih južnoslavenskih naroda, poduzeo toliko velikih i značajnih kulturnih projekata i uz to stekao poštovanje, prijateljstvo i simpatije hrvatskih kulturnih djelatnika i umjetnika, kao i cjelokupne hrvatske kulturne javnosti. Iznimno ga je cijenio i Miroslav Krleža koji je Karpatskom do kraja života ostao uzor i nadahnuće. Pomalo neuobičajeno za hrvatske prilike, za svoj je rad bio nagrađivan brojnim nagradama i priznanjima i bio uvijek rado viđen gost. Nije stoga čudno što je vijest o smrti Dušana Karpatskog rastužila hrvatsku kulturnu javnost. I posljednji ispraćaj Dušana Karpatskog na Olšanskom groblju u Pragu bio je u hrvatskom tonu: ispraćen je uz *Ave Maria* Josipe Lisac i pjesmu *Zbogom* Arsena Dedića.

Hrvatsko-češko društvo može biti ponosno što je imalo Dušana Karpatskog za svog počasnog člana (od 2012.) te što je s njim surađivalo preko 20 godina, od Dana češke kulture u Zagrebu i Daruvaru 1994. Upravo na prijedlog HČD-a Karpatskom je 2002. dodijeljena Nagrada Ine za širenje hrvatske kulture u svijetu koja mu je otvorila put prema realizaciji njegovih važnih projekata, prije svega antologija hrvatske i češke poezije. Kao dobar i pristojan čovjek Karpatský je trajno ostao zahvalan HČD-u i uvijek nam je bio na usluzi sa svojim golemim znanjem i vještinama.

Sjećanja na susrete s Karpatskim u Zagrebu i Pragu ostat će nam u lijepoj uspomeni, a posebno proslava njegovog 80. rođendana 2015. Nikad dosad nismo objavili posebno izdanje *Vjesnika HČD-a*, ali Karpatský je doista zaslužio da napravimo i taj presedan. I konačno, Hrvatsko-češko društvo iniciralo je komemoraciju u spomen na Karpatskog koja će se održati u **ponedjeljak 27. veljače u 19 sati** u Matici hrvatskoj u Zagrebu. Uspomenu na ovog velikana čuvat ćemo i dalje, svjesni da će ga biti vrlo teško zamijeniti.

ŽIVOTOPIS DUŠANA KARPATSKOG

Dušan Karpatský rodio se 28. veljače 1935. u Trebišovu u Slovačkoj kao Dušan Rosenzweig, sin češkog Židova i Slovakinja. Obitelj je prognana iz Slovačke 1940. u Češku gdje Dušanov otac ubrzo umire, a majka nakon rata sebi i dvojici sinova mijenja prezime u Karpatský u spomen na svoj zavičaj, Karpatsku Rus. Dušan Karpatský je na Karlovu sveučilištu u Pragu završio studij češkog i hrvatskog jezika i književnosti. Od početka 1960-ih bio je urednik u uglednim književnim mjesečnicima i u dva je navrata djelovao kao lektor češkog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (od 1966. do 1967. i od 1969. do 1970.) Iz političkih razloga, od 1972. do 1981., bilo mu je zabranjeno objavljivanje, a zatim je od 1978. do 1989. radio kao lektor hrvatskog jezika na Jezičnoj školi u Pragu. Kao vrstan poznavatelj hrvatskog jezika Karpatský je u zasebnim knjigama i antologijama objavio oko 70 prijevoda hrvatskih pisaca, među kojima se ističu Miroslav Krleža, Ivo Andrić, Marija Jurić Zagorka, Ranko Marinković, Marijan Matković, Slobodan Novak, Ivan Aralica, Ivo Brešan, Pavao Pavličić, Ivana Simić Bodrožić, a na češki je preveo i Baščansku ploču, Smrt Smail-age Čengića Ivana Mažuranića, kao i pojedine pjesme Antuna Gustava Matoša, Dragutina Domjanića, Vladimira Vidrića, Frana Galovića, Antuna Branka Šimića, Gustava Krkleca, Vjekoslava Majera, Dobriše Cesarića, Nikole Šopa, Drage Ivaniševića, Jure Kaštelana, Vesne Parun, Slavka Mihalića, Josipa Pupačića, Milivoja Slavičeka, Ivana Slamniga, Arsena Dedića, Jakše Fiamenga i drugih. Dušan Karpatský je zaslužan i za promociju češke kulture u Hrvatskoj svojim tekstovima o povijesti češke i slovačke književnosti te posebno značajnom *Croaticom na češkom jeziku*, bibliografijom prijevoda hrvatskih pisaca na češki iz 1983. Karpatský je 2003. u Zagrebu objavio *Zlatnu knjigu češkog*

pjesništva, a hrvatsku kulturu trajno je zadužio 2007. češkom antologijom hrvatskog pjesništva *Koráb koralový* (Korablja od koralja). Zaslužan je za hrvatsku kulturu i svojim otkrićima češki pisanih književnih tekstova Stjepana Radića, objavljenih 1985. u hrvatskom prijevodu u knjizi *Praški zapisi*, a pronašao je i sedmojezični rječnik češkoga benediktinca Petra Lodereckera iz 1605. koji se temelji na poznatom petojezičnom rječniku Fausta Vrančića iz 1595. Karpatský je osmislio i veliku izložbu *500 godina hrvatske književnosti u Češkoj* priređenu 2000. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu te izložbe *Pola tisućljeća češko-hrvatskih književnih odnosa* održane 2002. u praškoj Nacionalnoj knjižnici. Važno djelo za proučavanje hrvatsko-čeških veza je njegov *Mali hrvatsko-češki biografski leksikon*, dvojezični leksikografski pregled osoba zaslužnih za održavanje češko-hrvatskih kulturnih kontakata iz 2002., kao i antologijska zbirka hrvatskih pjesama o moru *Má duše je moře. Poezie charvátského Jadranu (Duša mi je more, 2001.)*. Za hrvatsku kulturu važno djelo Dušana Karpatskog je i *Epistolar*, knjiga koja sadrži pisma 140 pisaca s područja Hrvatske, BiH, Srbije, Crne Gore, Češke i Slovačke s kojima se Karpatský družio i dopisivao od sredine pedesetih godina 20. stoljeća. Gotovo cjeloživotni pothvat Dušana Karpatskog je izdavanje sabranih djela Miroslava Krleže u sedam knjiga, dovršeno 2013. S timom prevoditelja Karpatský je na češki preveo najvažnije Krležine romane, drame te pjesnička i memoarska djela. Još od studentskih je dana Dušan Karpatský bio i ostao u neprekidnom kontaktu s hrvatskom književnom i kulturnom sredinom, a tijekom Domovinskog rata u Češkoj je svojim angažmanom kao intelektualac i humanist širio istinu o stradanju Hrvatske i BiH u srpskoj agresiji. Često ga se nazivalo neslužbenim veleposlanikom hrvatske kulture u Češkoj. Za dopisnog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 1990., a iste je godine nagrađen nagradom Društva hrvatskih književnika „Julije Benešić“. Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovan je 2001., a 2008. je postao prvim dobitnikom nagrade Matice hrvatske „Ljudevit Jonke“ za iznimna postignuća u promicanju hrvatskog jezika i književnosti u svijetu. Karpatský je 2002. dobio i Ininu nagradu za promicanje hrvatske kulture u svijetu za 2001., a 2015., povodom 80. rođendana, dobio je i Nagradu „Marija i Stjepan Radić“ Hrvatsko-češkog društva.

DUŠAN KARPATSKÝ KAKVOGA ĆEMO PAMTITI

U obilasku Mirogoja 1998.

Na grobu Marije Jurić Zagorke

Dodjela Inine nagrade 2002.

S članovima HČD-a na promociji *Epistolara* 2010.

Proslava 80. rođendana Dušana Karpatskog u Zagrebu 2015. i dodjela Nagrade „Marija i Stjepan Radić“

CITATI DUŠANA KARPATSKOG

KAKO SE ODLUČIO NA STUDIJ HRVATSKOG – Sve je išlo samo od sebe. Čim sam se pod B-studij odlučio za tadašnji srpskohrvatski jezik, počelo me privlačiti sve što je bilo vezano za Jugoslaviju. Budući da je tada još trajala antititovska kampanja, zanimalo me što radi ta Jugoslavija pod vodstvom Tita, koji se odupro i Hitleru i Staljinu. Osim toga, imali smo sjajnoga lektora koji je na naš fakultet došao s Trgovačke akademije i tjerao nas da učimo živi jezik, da pišemo, prevodimo, uspoređujemo prijevode. Zanemario je povijesnu gramatiku, što nama baš i nije smetalo. Sa svojim kolegom Jiřijem Fiedlerom, koji je prije godinu dana pronađen ubijen u stanu i kojeg ne mogu prežaliti, počeo sam prevoditi i već smo 1956. u jednom satiričnom časopisu objavili maleni prijevod Čopića, a ja sam se već potkraj studija intenzivno počeo baviti djelom Miroslava Krleža. Slučajno sam, boraveći na razmjeni studenata u Hrvatskoj, na rasprodaji knjiga na tadašnjem zagrebačkom Trgu Republike naišao na knjigu Krležinih eseja. Pročitavši prvi esej zaljubio sam se u toga gospodina i ta me ljubav prati čitav život. U međuvremenu sam upoznao mnoge zanimljive ljude koji su me uvodili u hrvatsku kulturu i književnost, od kojih na prvom mjestu moram spomenuti Marijana Matkovića, koji me prihvatio za prijatelja iako sam bio dvadeset godina mlađi.

O USPJEHU SVOJIH PRIJEVODA – Danas više nema mnogo zanimanja za književnost visokoga ranga. Od svoje književne i kazališne agencije koja se brine o takozvanim kolektivnim pravima, svake godine dobivam pregled koliko se moje knjige i prijevodi posuđuju u knjižnicama. Znaite li tko bespogovorno vodi? Marija Jurić Zagorka. Samo na posudbama u knjižnicama ona mi godišnje zaradi lijepe novce i hvala joj na tome. Kad odem na Mirogoj, opet ću joj odnijeti ružu.

KAKO SU NASTALE DVIJE VELIKE ANTOLOGIJE – Ono što sam oduvijek htio napraviti jest *Zlatna knjiga češkog pjesništva*. Već sam se 1978. o tome dogovorio s Branimirom Donatom i Igorom Zidićem, ali nastao je tajac i ništa se nije dogodilo do Inine nagrade za promicanje hrvatske kulture u svijetu. U Ini su mi ponudili dalju suradnju i ostvarenje neostvarenog sna i tako smo objavili Zlatnu knjigu s 17.500 stihova. Tada me hrvatski veleposlanik u Pragu pitao bih li nešto slično mogao napraviti i za hrvatsku poeziju u Češkoj. Odgovorio sam da o tome razmišljam već desetljećima. Za razliku od *Zlatne knjige* koju je INA financirala, ovdje sam na jedvite jade skupljao novac i nikada ih nisam skupio. Isplatili smo prepjeve pjesama, ali moj rad nije nikad plaćen, ali nije me briga, meni je drago što je knjiga izašla.

O DJELIMA STJEPANA RADIĆA – U ostavštini našega cijenjenog pjesnika Viktora Dyka, koji se stjecajem okolnosti 1931. utopio na Lopudu, našao sam podatak: Št. Radić rkp. romana. Odmah sam shvatio da to može biti samo Stjepan Radić. O tome sam izvijestio Marijana Matkovića, koji me zamolio da to istražim. Rukopis mi je donesen iz staroga dvorca izvan Praga. Vidio sam da je riječ u rukom pisanu Radićevu tekstu autobiografske naravi. Tragajući dalje našao sam i Radićevu neobjavljenu korespondenciju koja spominje taj tekst. Uspio sam tekst prevesti te je on objavljen u »Forumu«. Tražio sam i dalje, jer je Radić potkraj prošlog i početkom ovog stoljeća boravio u Pragu, dok ga policija nije protjerala. U nekim praškim listovima pronašao sam Radićeve feljtone autobiografske naravi. Kako se prikupilo prilično građe, Zlatko Crnković odlučio je objaviti knjižicu u biblioteci Itd u Znanju s predgovorom Marijana Matkovića.

O NAGRADI INE – Nagrada Ine značila mi je više nego što sam ispočetka mislio, jer mi je, pored priznanja i nezanemarive svote novca, donijela i monografiju koja uz ostalo sadrži bibliografiju mog prevoditeljskog i vlastitog djela i uopće daje uvid u rad i život jednoga od mnogobrojnih ljudi koji su stoljećima gradili mostove između naša dva naroda. Zahvaljujući organizatorima nagrade, tadašnjem direktoru službe promotivnih aktivnosti Ine Miji Ivureku i njegovu suradniku Mirku Kovačeviću, značila je početak lijepe suradnje koja je rezultirala *Zlatnom knjigom češkoga pjesništva* na hrvatskom, čime sam ostvario dugogodišnji san i uz svesrdnu pomoć i suradnju svoje nekadašnje studentice Dubravke Dorotić Sesar, Predraga Jirsaka i Zlatka Šešelja pružio mogućnost hrvatskim čitateljima da zavire u blago češkoga pjesništva s kojim se, mislim s pravom, ponosimo.

O KRLEŽI – Kad je Krleža slavio 84. rođendan, slučajno sam bio u Zagrebu i došao mu čestitati. Pitao me: A koliko ti imaš godina? U pismima me oslovljavao s Vi, ali uživo je često prelazio na ti, što mi je bilo drago. Odgovorio sam mu da imam 42 godine, točno pola njegovih 84. A kada ćeš ti imati 84, upitao me. Izračunali smo da će to biti, ako Bog da, 2019. Moraš me se tada sjetiti!, rekao mi je. Ostaju mi još samo četiri godine do toga datuma, ali ako iz viših razloga i ne uspijem održati riječ, vjerujem da će se moj dragi Krleža zadovoljiti time što ga se sjećam svaki dan.

O SVOM RADU – Što bih radio drugo nego se bavio hrvatskom književnošću. Nema pametnijeg ni lukrativnijeg posla na svijetu... Ja se intimno ne osjećam ničim drugim nego promicateljem književnosti i to uglavnom hrvatske književnosti u Češkoj, a tu i tamo kad mi se pruži prilika i češke u Hrvatskoj. Ništa drugo ja ne radim. To što prevodim, pišem predgovore, pogovore, neke članke, to je sve promidžba literature. Ja nisam znanstvenik. Ja radije prevodim tuđe, pametno, lijepo djelo nego da pišem nekakve svoje budalaštine.

O PISANJU – Ja sam praktičar. Pišem samo kad moram, meni se ne piše, pisanje mi je muka. Bio sam sretan kad sam otkrio da je i Andriću pisanje bilo muka, iako je napisao više nego ja i važnija djela.

ŠTO NAJVIŠE VOLI U HRVATSKOJ – Kako mogu odabrati najdraže mjesto između Zagreba gdje sam proveo dvije i pol godine svoga lektorata, Dubrovnika koji se ne može ne voljeti, Pule kamo odlazim već deset godina na Sa(n)jam knjige u Istri i gdje sam već postao „pulski Čeh“? Da ne nabrajam dalje. No, možda bih mogao glasati za Mirogoj, jer tu se nalazi najveći broj mojih prijatelja, uključujući i moje najdraže pisce: Miroslava Krležu, Marijana Matkovića, Zagorku. A o prijateljima i prijateljicama neću govoriti uopće; njih, hvala Bogu, imam još uvijek više od jednoga, a po čemu bi ih trebalo razvrstavati po nekoj ljestvici? Meni najdraže hrvatske pjesme svrstao sam u *Koráb korálový*; i neću izdvajati ni jednu. I meni najdraža hrvatska jela nalaze se u mojoj *Nostalgичnoj kuharici*. Koje god kuham, ono mi, ako uspije, u tom trenutku postaje najdraže, bilo da se radi o štruklima, čobancu, bakalaru na bijelo, paštici, po receptu Marije Katušić ili grdobini na brudet. Da ne zaboravim istarsku supu.

Dragi moj Duško, po *Epistolaru*
Upoznali smo tvoje prijatelje,
Što pružilo nam pravo je veselje,
A nastavlja se i sad u *Listáru*.

Načinio si spomenik svom maru.
Koliko li si ispunio želje!
Al vidi se i vrijeme koje melje,
Radu zahvalit treba ko i daru.

Podrijetlo češko životno te prati,
Al pristrano te rado posvajaju,
Tebi zahvalnost dugujuć, Hrvati.

Sonet je više nego skroman, prosti!
Krenuo tek je da bljesne na kraju
Ypsilon, simbol tvoje dvostranosti.

Dušan Karpatský s akademikom Tonkom Maroevićem koji mu je posvetio sonet s njegovim imenom u akrostihu

ODJEK SMRTI DUŠANA KARPATSKOG U HRVATSKIM MEDIJIMA

Početna » Kultura » Umro Dušan Karpatský, najistaknutiji češki kroatist

Kultura

Umro Dušan Karpatský, najistaknutiji češki kroatist

Piše: [Narod.hr](#) - 1. veljače 2017. u 14:56 0

Svida mi se 7 tweet

Foto: fah

SVIĐA VAM SE

NAROD.HR?

Ako želite da narod.hr i dalje izlazi - nastavite nas podupirati. Financiramo se isključivo Vašim

NAŠE PREPORUKE

Uz američkog predsjednika te članove Senata i Kongresa dolaze sudionici iz 140 zemalja svijet: Petir na

Umro vodeći kroatist

U Češku je "izvezao" Krležu, Andrića, Radića...

Čovjek koji je na češki preveo više od sedamdesetak djela hrvatskih pisaca Dušan Karpatský umro je u Pragu u osamdeset drugoj godini. Vodeći češki kroatist, književni povjesničar i antologičar te dopisni član HAZU rođen je u Trebišovu 1935. godine. U dva navrata bio je lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Karpatský je bio povlašten svjedok hrvatsko-čeških literarnih i političkih odnosa. Sprijateljio se s brojnim hrvatskim piscima s kojima se redovito dopisivao, potpisao je antologiju "Zlatna knjiga češkog pjesništva", ali i

Dušan Karpatský

Preveo je više od sedamdeset djela vodećih hrvatskih pisaca

češku antologiju hrvatskog pjesništva "Korablja od koralja". Njegovim iznimnim trdom u Pragu su prije četiri godine objavljena Sabrana djela Miroslava Krleže u sedam svezaka, a bio je aktivan i u objavljivanju djela Ive Andrića u Češkoj. U Češkoj je otkrio i književne tekstove Stjepana Radića, ali i sedmojezični rječnik češkoga benediktinca Petra Lodereckera iz 1605. godine koji se temelji na poznatom petojezičnom rječniku Fausta Vrančića. Karpatský je doista bio neslužbeni hrvatski veleposlanik u Pragu čiji je fizički odlazak nezamjenjiv. (dde) ●

